

उपाध्यक्ष श्री दुर्गादेवी सुनुवारले नवौँ गाउँ सभा
समक्ष पेश गर्नु भएको
आ.व. २०७८/०७९ को वार्षिक नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

घ्याङलेख गाउँपालिका,
सिन्धुली जिल्ला
बागमती प्रदेश, नेपाल
२०७८ साल असार १० गते विहीबार

आ.व. २०७८/०७५ नीति, कार्यक्रम तथा बजेट

गरिमामय गाउँ सभाका अध्यक्ष ज्यू,
सभाका सदस्यज्यूहरु,
सबै राजनीतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधिज्यूहरु, सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, संचारकर्मी मित्रहरु,
तथा उपस्थित सम्पूर्ण महानुभावहरु ।

सर्व प्रथम यस घ्याडलेख गाउँपालिकाको नवौँ गाउँ सभाको प्रारम्भ समारोहमा सहभागी हुनु भएका सम्पूर्ण सभाका सदस्यज्यूहरु, आमन्त्रित राजनैतिक दलका प्रमुख तथा प्रतिनिधि एवं उपस्थित कर्मचारीहरु एवं संचारकर्मी मित्रहरुलाई गाउँपालिकाको तर्फबाट र मेरो व्यक्तिगत तर्फबाट हार्दिक स्वागत गर्न चाहन्छु ।

ईतिहासका विभिन्न कालखण्डमा नेपालको सार्वभौमसत्ता, राष्ट्रियता, अखण्डता, स्वाधीनता, सामाजिक परिवर्तनका लागि नेतृत्व प्रदान गर्ने हाम्रा वीर पुर्खाहरु, अग्रजहरु प्रति उच्च सम्मान गदै लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपाल स्थापना गर्नको लागि भएका विभिन्न आन्दोलनहरुमा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्ने ज्ञात अज्ञात शहीदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु ।

विगत वर्षमाजस्तै यो वर्ष पनि हामी नयाँ भेरियन्ट सहितको कोभिड-१९ (कोरोना भाईरस) को महामारीले सिर्जना गरेको चुनौतीपूर्ण र असहज अवस्थामा रहेका छौं । गत वर्ष कोरोना संक्रमण शून्यमा रहेको यस गाउँपालिकामा यस वर्ष तीव्र गतिमा बढेको नयाँ भेरियन्ट सहितको कोरोना संक्रमणलाई गाउँपालिकाबाट नियन्त्रणका लागि गरिएको सबैखाले प्रयास स्वरूप केही घट्दो क्रममा रहेको छ तर नबढ्ला भन्न सकिन्न ।

यसै क्रममा कोरोना महामारी नियन्त्रण, रोकथाम र अन्य विपद्मा परेका स्थानीयहरुको उपचारको गाउँपालिका भित्र रहेको नेपाल रेडक्रसको माताहतमा रहेको एक मात्र एम्बुलेन्सले मात्र सेवा दिन अपुग भएकोले म उपाध्यक्ष र गाउँपालिका अध्यक्षज्यूले प्रयोग गर्दै आई रहेको सवारी साधनलाई समेत नागरिकको उपचारको लागि प्रयोग गर्न उपलब्ध गराएका छौं भने त्यतिले मात्र अपुग भएको भाडामा गाडी समेत लिई वडा नं. ३,४ र ५ का नागरिकहरुको लागि २४ घण्टा उपलब्ध होस भनी रामपुर बजारमा सेवाका लागि राखिएको छ । यसै गरीसंक्रमितहरुको स्वास्थ्य अवस्था बुझ्न, निशुल्क परीक्षण गर्न र आधारभुत औषधि उपलब्ध गराउन हामी जनप्रतिनिधि र स्वास्थ्यकर्मीहरु घरघरमा पुग्ने काम गरेकाछौं । यसै गरी कोरोना पोजिटिभ देखिई आईसोलेशनमा रहेका नागरिकहरुलाई गाउँपालिकाबाट खानको लागि चामल र दाल समेत उपलब्ध गराएका छौं ।

तीनै तहका सरकारको सहअस्तित्व, समन्वय र सहकार्यमा यसको रोकथाम र नियन्त्रणको लागि हाम्रो गाउँपालिका प्रतिबद्ध रहेको छ । आजको दिन म कोरोना भाईरस महामारीका कारण स्वदेश तथा विदेशमा जीवन गुमाउनु हुने नेपाली लगायत विश्वभरका नागरिकहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्दै

शोकाकुल परिवारजनमा समवेदना व्यक्त गर्दछु । साथै उपचाररत सबै दिदीवहिनी दाजु भाई, आमाबुवाहरुको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु । साथै दुःखको घडीमा सहयोग गर्नु हुने सम्पूर्ण व्यक्ति, सरकारी, गैर सरकारी संघ संस्थाहरु सबैलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

नेपालमा संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्थाको मार्गलाई नेपालको संविधानले अंगिकार गरेको छ । यसैको आधारमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई राज्य शक्तिको श्रोत प्रयोग गर्ने अधिकार प्रदान भएको छ । आज हामी नेपालको संविधानको भाग १८ धारा २२२ बमोजिम नियमित रुपमा शुरु भएको यो नवौँ गाउँ सभाको प्रारम्भ समारोहमा उपस्थित भएका छौं ।

हुदै गरेको यस सभाले हामीले सम्पन्न गरेको पछिल्ला सभाबाट स्वीकृत नीति, कार्यक्रम र बजेटको के कस्तो रुपमा प्रभावकारी कार्यन्वयन भयो भएन भन्ने विषयमा छलफल हुनेछ भने आज प्रस्तुत भई रहेको आर्थिक वर्ष २०७८।०७९ को नीति, कार्यक्रमबाट यस गाउँपालिकाको **दुरगामी एवं उज्ज्वल र समृद्ध** गाउँपालिकाको निर्माणको आधार हुनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएकी छु ।

कोविड १९ को महामारीका कारण परम्परागत विकासको दृष्टिकोण, पद्धति, अवधारणा र अभ्यासमा पुनर्विचार गर्नु पर्ने आवश्यकता रहेको छ । युवा शक्तिलाई विदेश पलायन हुनबाट रोकी देश भित्रै आफ्नै सीप र पूँजीलाई परिचालन गरी आर्थिक विकास गर्नु पर्ने आजको आवश्यकता रहेको छ ।

निर्वाचित भएको ४ वर्षको अवधिमा भौगोलिक कठिनाई, सिमित स्रोत साधन, कर्मचारीको अभावका बावजुद पनि हामीले महत्वपूर्ण उपलब्धि हासिल गर्न सक्षम भएका छौं। वितेका ३ आ.व.हरुमा तत्काल आवश्यक साना विकासका योजना तथा कार्यक्रमहरु बाहेक ४८७ कि.मि. नयाँ बाटोको टयाक खोलिएको छ भने ८.४८ कि.मि.ग्राभेल बाटो, २ वटा भोलुंगे पुल, १०४३ घरपरिवारलाई खानेपानी सुविधा, ३.६३ कि.मि. ढल निर्माण, ३७८० घन मिटरको तटवन्धन, २७ वटा सिंचाई योजना, ६ वटा बैकल्पिक उर्जाका कार्यक्रम, ३० कि.मि. राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाईन विस्तार, नयाँ विद्यालय भवन निर्माण ११ वटा, २० वटा भवन मर्मत, १३ वटा भवन निर्माणका काम सम्पन्न भएका छन् । चालु आ.व. २०७७।०७८ मा विकासका लागि महत्वपूर्ण आधार मानिएका गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (Digital Profile), गाउँ यातायात गुरुयोजना (RTMP), आवधिक योजना तथा मध्यमकालीन खर्च संरचना तयारी अन्तिम अवस्थामा रहेका छन् ।

हाम्रो असिमित ईच्छा, आकांक्षा, चाहना र आवश्यकतालाई सिमित स्रोत र साधनबाट समग्र गाउँपालिकाको चाहना र विकासलाई सम्बोधन गर्न आफैमा ठुलो चुनौतीपूर्ण कार्य हो । सिमित स्रोत र साधनलाई प्राथमिकताका साथ परिचालन गरी अधिकतम जनसहभागिता, सहकार्य तथा साभेदारीमा विकासका कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने हाम्रो आवश्यकता र वाध्यता रहेको छ ।

“स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि र दिगो पूर्वाधार ! घ्याडलेखको सम्वृद्धिको आधार !!” भन्ने मुल विकासको नाराका साथ अगाडी बढी रहेको यस गाउँपालिका विकासको दृष्टिकोणले प्रचुर संभावना रहेको गाउँपालिका हो । यस क्षेत्रका असिमित संभावनाहरूलाई सदुपयोग गर्दै समुन्नत गाउँ निर्माण गर्नका लागि यस सभाले तय गर्ने नीति, कार्यक्रमले विकासको लागि कोशेढुंगा सावित हुनेछ भन्ने मैले विश्वास लिएको छु । सिन्धुली जिल्लाको उत्तर पश्चिममा रहेको सदरमुकामबाट करिब ३५ किलोमिटर दुरीमा अवस्थित रहेको यो गाउँपालिका प्राकृतिक मनमोहक डाँडाकाँडाले भरिएको सुन्दर पहाडी भूभाग हो । यातायातको सुविधाको हिसावले केही कठिनाई भए तापनि बन्दै गरेका पूर्वाधार र नागरिकमा बढ्दै गएको विकास प्रतिको लगाबले रोजगारीका अवसरमा बृद्धि हुनाका साथै समग्र विकासमा सकारात्मक टेवा पुगेकोछ । यसको समग्र विकासका लागि सबै निर्वाचित जनप्रतिनिधि, माननीय सांसदज्यूहरू, नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार, गाउँपालिकामा कार्यरत समस्त कर्मचारी, संचारकर्मी एवं आम गाउँवासीहरूको सक्रिय सहयोगको आवश्यकता पर्दछ । यसमा सबैको सहयोगमा हामीले लिएका नीति, कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयनबाट अगाडी बढ्न सक्ने अपेक्षा यस गाउँपालिकाले लिएको छ ।

सभाका सदस्यज्यूहरू,

अव म यस गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच (Vision) लक्ष्य (Goal), उद्देश्य (Objective) र अपेक्षित उपलब्धि (Expected Outcomes) को बारेमा संक्षिप्त रूपमा प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

क) दीर्घकालिन सोच (Long Term Plan/Vision): स्वास्थ्य समाज, गुणस्तरीय शिक्षा, कृषि र दिगो पूर्वाधारको विकास गरी शान्त, सुन्दर र सम्वृद्धगाउँपालिकाको निर्माण गर्ने ।

ख) लक्ष्य (Goal) : शिक्षा, स्वास्थ्यको विकास, कृषि उत्पादनमा आत्मनिर्भरता, रोजगारी अवसरको सिर्जना र दिगो पूर्वाधारको विकास गरी नागरिकको जीवनस्तर बढाउने ।

ग) उद्देश्य (Objective):

१. कोभिड-१९ लगायत सबै प्रकारका महामारी र विपद्बाट नागरिक जीवनको रक्षा गर्ने ।
२. स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढ गराउने ।
३. गुणस्तरीय शिक्षा, प्राविधि शिक्षालाई प्राथमिकीकरणको आधारमा विकास गर्ने ।
४. कृषि उत्पादनमा आत्म निर्भर बनाउने तथा आधुनिकीकरणगर्ने ।
५. सबैका लागि सुरक्षित पिउने पानी उपलब्ध गराउने ।
६. व्यवस्थित बसोबासका लागि सबै वडा, गाउँवस्तीहरूमा सडक पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
७. धार्मिक, ऐतिहासिक तथा सांस्कृतिक महत्वका स्थलहरूलाई सौन्दर्यकरण गर्दै पर्यटन पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
८. व्यापार व्यवसाय, उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने ।

९. राष्ट्रिय भू-उपयोग नीति अनुरूप जग्गालाई व्यवसायिक क्षेत्र, आवास क्षेत्र र कृषि क्षेत्रको रूपमा विभाजन गर्ने ।
१०. उत्पादन र रोजगारीको प्रवर्द्धन गर्ने ।
११. पूर्ण सरसफाईयुक्त, बालमैत्री, अपांगमैत्री, वातावरणमैत्री गाउँपालिका निर्माण गर्ने ।
१२. बालश्रम, बालविवाह, छुवाछुत र सबै खाले हिंसामुक्त समाजको निर्माण गर्ने ।
१३. न्यायमा सबै वर्गको पहुँच वृद्धि गर्ने ।
१४. युवा तथा महिला शसक्तीकरणलाई जोड दिने ।
१५. घरेलु हिंसा न्यूनिकरण गरि सुरक्षित समाजको निर्माण गर्ने ।

घ) अपेक्षित उपलब्धि (Expected Outcomes):

१. विपद्बाट हुने जोखिमको न्यूनिकरण
२. स्वास्थ्य, शिक्षाको विकास
३. कृषि उत्पादनमा बृद्धि
४. रोजगारी श्रृजना
५. औषत आयको बृद्धि ।
६. औषत आयमा बृद्धि ।

अब म “स्वास्थ्य, शिक्षा, कृषि र दिगो पूर्वाधार ! घ्याडलेखको सम्बृद्धिको आधार !!” को मूल विकासको नारा र दिर्घकालिन लक्ष्य “शिक्षा र स्वास्थ्यमा सुदृढता-कृषिमा आत्मनिर्भरता” रहेको जानकारी गराउँदै आ.ब. २०७८/०७९ को लागि नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्दा अबलम्बन गरिएका पद्धति र आधारहरु प्रस्तुत गर्दछु ।

- नेपालको संविधान, २०७२
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय प्राकृतिक स्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४
- अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६
- संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारले जारी गरेका नीति, कानून, मार्गनिर्देशन र मापदण्ड
- स्थानीय तहमा बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका, २०७४
- संघीय, प्रादेशिक र गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजनाले लिएका नीति तथा प्राथमिकताहरु,
- दिगो विकासका लक्ष्य र योजना आयोगले निर्धारण गरेका क्षेत्रहरु

- श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति र स्थानीय राजश्व परामर्श समितिका निर्णयहरू
- वडास्तरीय योजना तर्जुमा भेला, वडा समितिको सिफारिस, विषयगत समितिको र बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समितिबाट सिफारिस भई आएका योजनाहरू
- नेपालले अन्तराष्ट्रिय जगतमा जनाएका प्रतिबद्धताहरूबाट सिर्जित दायित्वहरू
- स्थानीय तहका क्षेत्रगत नीति, रणनीतिहरू, योजना तथा अध्ययन प्रतिवेदनहरू,
- **विकासका समसामयिक मुद्दाहरू** : सामाजिक सुरक्षा, दिगो विकास, जलवायु परिवर्तन र विपद् व्यवस्थापन, खाद्य तथा पोषण सुरक्षा, लैंगिक सशक्तिकरण तथा समावेशी विकास, बाल मैत्री स्थानीय शासन, वातावरण मैत्री स्थानीय शासन, आधारभूत स्वास्थ्य, पूर्ण सरसफाई, लगायतका अन्तर सम्बन्धित विषयहरू
- स्थानीय विशिष्ट परिस्थिति अनुसार यस गाउँपालिकाले आवश्यक ठानेका विविध विषयहरू
- घरेलु हिंसा, श्रम शोषण, बाल विवाह जस्ता जघन्य अपराध उन्मुलन गर्न न्यायको पहुच पुऱ्याउन चेतनामूलक सशक्तिकरण अभियान सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय तहमा सहभागी राजनीतिक दलहरूको घोषणा पत्रहरू

उपस्थित महानुभावहरू,

अव म घ्याडलेख गाउँपालिकाले आ.ब. २०७८।०७९ को नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमाले लिएका प्राथमिकताहरू प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

- कोभिड -१९ लगायत भविष्यमा आउन सक्ने अन्य प्रकोप, विपद् व्यवस्थापनका लागि संघ तथा प्रदेश सरकार संग सहकार्यमा आवश्यक स्वास्थ्य सुरक्षा व्यवस्था मिलाउदै क्षमताको विकास गर्ने ।
- जनस्वास्थ्यमा आई परेका चुनौतिलाई सामना गर्न स्वास्थ्य सेवालालाई सुदृढ, सबलीकरण गर्ने ।
- शैक्षिक क्रियाकलापलाई सुरक्षित हिसावले संचालन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- स्वास्थ्य सुरक्षा समेतलाई ध्यान दिदै प्रशासनिक सेवा प्रणालीमा सुधार ल्याउने ।
- प्रकोप न्यूनिकरणका लागि फोहरमैला व्यवस्थापन, खानेपानी, सरसफाई जस्ता आधारभूत सेवाहरूको उपलब्धता र गुणस्तरमा सुधार ल्याउने ।
- बन्दाबन्दीको कारण आर्थिक गतिविधिमा परेको प्रतिकूल असरबाट बढि प्रभावित समूह (महिला, अशक्त, असहाय, अति विपन्न) को जीविकोपार्जन, हिंसा नियन्त्रण र स्वास्थ्य सुरक्षामा ध्यान दिने ।
- आयआर्जनका अबसर, रोजगारी तथा गरिबी निवारणको अवस्थामा सुधार ल्याउन कृषि तथा पशुपालन, सहकारी, श्रम प्रधान सार्वजनिक निर्माण आयोजना तथा स्वरोजगार बढाउने ।
- आर्थिक विकास तथा गरिबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुऱ्याउने,
- उत्पादनमूलक र छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने,

- स्थानीय सहभागिता जुट्ने, स्वयम सेवक परिचालन गर्न सकिने तथा लागत कम लाग्ने,
- स्थानीय स्रोत, साधन र सीपको अधिकतम प्रयोग हुने,
- महिला, बालबालिका तथा पिछडिएका क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने,
- लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशीकरणको अभिवृद्धि गर्ने,
- दिगो विकास, वन वातावरण संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सहयोग पुर्याउने,
- भाषिक तथा सास्कृतिक पक्षको जगेर्ना र सामाजिक सद्भाव तथा एकता अभिवृद्धिमा सघाउ पुऱ्याउने,
- सेवा प्रवाह, संस्थागत विकास र सुशासनमा योगदान पुर्याउने,
- स्थानीय नागरिकको आवश्यकता र मागलाई सम्बोधन गर्ने,
- अधुरा र क्रमागत योजनाहरू पुरा हुने बजेट तथा कार्यक्रमहरू ।

उपस्थित महानुभावहरू,

अव म चालु आ.व. २०७७/०७८ को समिक्षा तथा विश्लेषण प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

घ्याडलेख गाउँपालिकाको २०७७ साल असार १० गते शुरु भई २५ गते सम्पन्न भएको सातौँ गाउँ सभामा चालु आ.व. २०७७/०७८ को लागि हामीले ४५ करोड ३७ लाख २७ हजार एकासी रुपैयाको बजेट प्रस्तुत गरेका थियौं भने २०७७ पौष २७ गते सम्पन्न आठौँ गाउँसभामा सातौँ गाउँसभामा अनुमानित गरिएको अ.ल्या. रकम रु. ८,४९,९७८७० मा खुद अ.ल्या. रकम रु. ८,९९,४२,२००।०० कायम हुन आएकोले अनुमानित आयमा फरक भएको रकम रु. ५०२४३३०।०० थप गरी खुद आय अनुमान रु. ४५,८७,५९,३३०।०० मा बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रम तर्फ थप आएको रु. २९,४९,०००।०० र सडक बोर्डबाट थप रु. २,००,०००।०० बजेट निकासी भई आउने भएकोले कूल बजेट रु. ४६,९९,००३३०।०० कायम गरी सोही अनुसार बजेट बाँडफाँड तथा योजना तथा कार्यक्रम संशोधन गरिएको थियो । यसै गरी विश्वभर फैलिएको कोभिड १९ का कारण भएको बन्दाबन्दीका बाट देशको अर्थतन्त्रमा परेको नकारात्मक असरले नेपाल सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने राजस्व बाँडफाँड र सवारी साधनको कर समेतमा अनुमान गरिएको ७ करोड ५७ लाख ३५ हजार ९३० मा हाल सम्म ४ करोडको हाराहारीमा रकम प्राप्त भएकोले अनुमानित रकम भन्दा ४८ प्रतिशत कमी भई यसबाट कार्यालय संचालन तथा प्रशासनिक खर्च तर्फ प्रक्षेपण गरिएको रकम रु. ५,०५,४९२७७।५० समेत धान्न नसक्ने अवस्था रहेको छ ।

चालु आ.व.को लागि सातौँ गाउँसभाबाट स्वीकृत गरिएको संघ र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण, सशर्त, राजस्व बाँडफाँड समेतको रकममा र पुनः बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमको लागि रु. २९,४९,०००।०० र सडक बोर्डबाट थप रकम रु. २,००,०००।०० बजेट विनियोजन भएको छ। तसर्थ आ.व. २०७७/०७८ को लागि सातौँ र आठौँ गाउँ सभाबाट रु. ४६ करोड ९९ लाख ३३० रुपैयाको संशोधित आय स्वीकृत भई सोही अनुसार योजना तथा कार्यक्रम संचालन भएको छ । यसरी हेर्दा केही योजनाहरू

हाल सम्म संचालन गर्न नसकिएको र अधिकांश योजनाहरु संचालनमा भई भुक्तानी प्रक्रियामा रहेका छन् । योजना तथा कार्यक्रमहरु संचालन हुन नसक्नुमा विश्वभर फैलिएको कोरोना भाईरसका कारण भएको निषेधाज्ञा र बन्दाबन्दीले भएको व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

चालु आ.व.को बजेटमा उल्लेख भएका कार्यक्रमहरुको क्षेत्रगत हिसावले निम्नानुसार उपलब्धी भएका छन् ।

क) सामाजिक विकास : (स्वास्थ्य तथा पोषण, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, युवा, खेलकुद, खानेपानी तथा सरसफाई, सांस्कृतिक प्रवर्द्धन, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, आदिवासी, जनजाति, अल्पसंख्यक): यस गाउँपालिकाले स्वास्थ्य तथा पोषण र शिक्षालाई नै विकासको पहिलो आधार मानेको छ । स्वास्थ्य र शिक्षा तर्फ संघीय सरकार, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान बाहेक गाउँपालिकाको आफ्नो स्रोत साधनबाट समेत यातायात र आवतजावतको हिसावले अति कठिन क्षेत्रमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र सामुदायिक विद्यालयको स्थापना गरी संचालनमा ल्याएको छ, भने भौतिक पूर्वाधार निर्माणको लागि समेत बजेट विनियोजन गरी सेवा सुविधा उपलब्ध गराएको छ । युवाहरुका लागि खेलकुद, खानेपानी तथा सरसफाईका कार्यक्रम, सांस्कृतिक प्रवर्द्धन, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा कार्यक्रम संचालन भएकोले उल्लेखनीय सुधार आएको छ ।

ख) आर्थिक विकास (कृषि तथा पशुपन्छी, सिंचाई, उद्योग तथा वाणिज्य, संस्कृति तथा पर्यटन, श्रम तथा रोजगारी, सहकारी र वित्तीय क्षेत्र): परम्परागत कृषि खेती प्रणालीमा आधारित रहेकोमा हाल आएर आधुनिक खेति तर्फ उन्मुख हुदै गई रहेको छन् भने पशुपन्छीपालन तर्फ समेत उन्नत जातका पालन पशुपालन तर्फ उन्मुख हुदै गई रहेको देखिन्छ । सिंचाईको लागि कुलोहरुको निर्माण भएको छ भने दिनानुदिन बढदै गई रहेको सानातिना व्यापार व्यवसायले यहाँको आर्थिक विकासमा बृद्धि हुदै गएको देखिन्छ । चालु आ.व.मा प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमका योजनाहरु संचालन गरी युवा स्वरोजगार कार्यक्रमको थालनी गरिएको छ । यस आ.व.मा नै डिभिजन सहकारी कार्यालयमा दर्ता भई अभिलेखमा नरहेका सहकारी संस्थाहरुको अभिलेख व्यवस्थापन गरी सूचीकृतको कार्य थालनी गरिएको छ ।

ग) पूर्वाधार विकास (सडक, पुल तथा यातायात व्यवस्था, भोलुंगे पुल, सिंचाई, भवन, आबास, बस्ती तथा शहरी विकास, उर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत, बैकल्पिक उर्जा, सूचना तथा सञ्चार) : गाउँपालिका भित्र रहेका सबै सडकहरुको निर्माण र स्तरोन्नती गर्दै गाउँपालिकाको आफ्नो भुगोलमा आफ्नै क्षेत्र भएर आवत जावत गर्ने सडकको निर्माण भई रहेकोछ । चालु आर्थिक वर्षमा वडा नं. १ मा २ वटा भोलुंगे पुलको निर्माण कार्य सम्पन्न भएको छ । सिंचाई कुलो, सामुदायिक भवन, पुल पुलेसाहरुको निर्माण कार्यको थालनी भएको छ । स्थानीय पूर्वाधार साभेदारी विकास कार्यक्रम, प्रदेश पूर्वाधार साभेदारी विकास कार्यक्रमका योजनाहरु सम्पन्न हुने क्रममा रहेका छन् । तीन वर्ष अगाडी सम्म लघु

जलविद्युतबाट सिमित विद्युत सुविधा उपलब्ध भएकोमा आज सम्म आई पुग्दा केही गाउँ टोल बाहेक सबै गाउँटोलमा राष्ट्रिय विद्युत प्रसारण लाईनबाट विद्युत सेवा पुगी सकेको छ । यसै गरी स्वीकृत भएका योजना तथा कार्यक्रमहरु मध्ये आजका दिन सम्म झण्डै झण्डै ७० प्रतिशतको हाराहारीमा योजना तथा कार्यक्रमहरु सम्पन्न भई सकेका छन् ।

घ) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन (वन तथा जैविक विविधता, भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन, वातावरण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन, विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता) : महाभारतको काखमा रहेको यस गाउँपालिका प्रकृतिको बरदान कै रुपमा रहेको छ। हराभरा प्रकृतिले सुन्दर मनमोहक यस क्षेत्रमा रहेका सामुदायिक वन तथा कबुलियती वनहरुको संरक्षणले वातावरण संरक्षणमा उल्लेखनीय योगदान पुगेको छ । विश्वभर फैलिएको कोभिड-१९ नामक महामारीको रोकथाम तथा नियन्त्रणको लागि भएका निषेधाज्ञा (बन्दाबन्दी) लाई गाउँपालिकाले पूर्ण रुपले पालन गरी रोकथामका लागि संचार माध्यमबाट जनचेतना जगाउने सन्देशहरुको प्रसारण, पि सि आर, एन्टिजिन प्रविधिबाट कोरोना परीक्षण, मास्क, सेनिटाईजर वितरण, सबै वडा २०२० बेडको क्वारेन्टन्टाईन निर्माण तथा संचालन, कोरोना भाईरसको महामारीका कारण रोजगारी गुमाएका परिवारहरुको पहिचान गरी राहत वितरण गर्ने कार्य समेत गरिएको छ। अन्य विपद् व्यवस्थापन तर्फ आगलागी, पहिरो, हावाहुरी, चट्याङ, जंगली जनावरबाट क्षति पुर्याएका पीडितहरुलाई राहत वितरण कार्य गरिएको छ ।

ङ) संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन (कानून, न्याय तथा सुशासन, संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन, स्रोत परिचालन, तथ्यांक प्रणाली र योजना व्यवस्थापन) : सबै प्रकारको वित्तीय अनुशासन कायम गर्ने कार्यको थालनी गरिएको छ । सुशासनको लागि पारदर्शिता अपनाई समय समयमा गाउँपालिकाबाट भएका गतिविधिहरुको बारेमा पत्रपत्रिका, रेडियो तथा सामाजिक संजालहरु, वेवसाईटबाट सबैमा जानकारीको लागि प्रकाशन, प्रशारण तथा सम्प्रेषण गरिएको छ । पालिकाका ५ वटै वडाहरुमा कार्यालय व्यवस्थापन गरी वडाहरुबाट सबै प्रकारका सेवा प्रवाह भई रहेको छ । ५ वटै वडाहरुका ईन्टरनेटलाई भरपर्दो बनाई अनलाईन सेवा र जुम बैठकको थालनी गरिएको छ । सबै विषयगत कार्यालयहरुको व्यवस्थापन समेत गरी कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिएको र आगामी दिनमा समेत यी कार्यहरुलाई निरन्तरता दिईने कार्यक्रम रहेको छ । जनसमुदायलाई न्यायको पहुँच पुऱ्याउन इजलासको स्थापना, प्रत्येक वडामा मेलमिलाप कर्ताको व्यवस्था गरिएको छ ।

उपस्थित महानुभावहरु,

कोभिड-१९ (कोरोना भाईरस) नामक महामारीका कारण उत्पन्न असहज परिस्थितिले मानव समुदायका आवश्यकता र प्राथमिकताहरुलाई नै बदली दिएको छ । हरेक मुलुकको अर्थतन्त्र र समग्र शासन

प्रक्रियामा पनि यसले गम्भिर असर पारेको छ। ठुला भवन, पिच सडक, चिल्ला गाडी र आधुनिक जीवनशैली मात्र विकास हैन रहेछ, भन्ने पाठ यस महामारीले सिकाएको छ। महामारीले सिकाएको पाठ संगै तीनै तहका सरकारले मुलुकमा आफ्नो तर्फबाट प्रवाह गरिने सार्वजनिक बस्तु तथा सेवाको पुनः प्राथमिकीकरण गर्नु पर्ने भएको छ। शताब्दीकै विषम परिस्थिति संग जुध्नका लागि विश्वका सबै राष्ट्र र सहायता एजेन्सीले आफ्ना नियमित प्रयास र तालिकाहरुलाई परिमार्जन गरी रहेका छन्। हालको महामारीको विषमः परिस्थितिबाट विश्वले चाडै छुटकारा पाउन सक्ने अवस्था समेत देखिएको छैन। तसर्थ महामारीको असरलाई न्यूनीकरण गर्दै जनजीवनलाई कसरी नियमित तुल्याउने भन्ने कुरा नै अहिलेको विश्व सामु चुनौतिको विषय वन्न पुगेको सबैलाई अवगत नै छ।

तसर्थ विगतमा प्राथमिकतामा राखिने क्रमशः आर्थिक विकास, सामाजिक विकास, पूर्वाधार विकास, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन र सुशासन तथा संस्थागत विकासलाई परिमार्जन गरी आगामी आ.व.को नीतिमा नेपाललाई कोभिडमुक्त बनाउने, स्वास्थ्य तथा पोषण, शिक्षा, खानेपानी, कृषि उत्पादन र रोजगारी प्रवर्द्धन जस्ता क्षेत्रलाई प्राथमिकतामा राखी सोही बमोजिम कार्यहरु गर्नु आजको आवश्यकता भएको छ। कोभिड-१९ को महामारीको वर्तमानले सिकाएको पाठ संगै बजेट तर्जुमाको लागि अबलम्बन गरिएका पद्धति र आधारहरु, बजेट निर्माण एवं प्राथमिकीकरण आधार बदलिएको परिस्थितिमा यस गाउँपालिकाको आ.व. २०७८/०७९ को लागि तय भएका प्रमुख क्षेत्रगत नीतिहरु प्रस्तुत गर्न चाहन्छु।

१. सामाजिक विकास :(स्वास्थ्य तथा पोषण, शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि, युवा, खेलकुद, खानेपानी तथा सरसफाई, सांस्कृतिक प्रवर्द्धन, लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण (महिला, बालबालिका, जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति, दलित, आदिवासी, जनजाति, अल्पसंख्यक, असहाय, एकल, सिमान्तकृत) नीति :

१.१. स्वास्थ्य तथा पोषण

- विश्वभर फैलिएको कोभिड-१९ नामक महामारी लगायत सबै खाले महामारीको रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि संघ, प्रदेश सरकार, सिमाना जोडिएका पालिकाहरु र सरोकारवाला संघ संस्था संगको सहकार्य र सहयोगमा विपद् व्यवस्थापन प्रतिकार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।
- कोभिड-१९ को महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि हाल पालिकाले आफ्नै खर्चमा १०० जनालाई सहजताका साथ राख्न सकिने गरी क्वारेन्टाईन व्यवस्था गरिएकोमा आ.व. २०७८/०७९ मा समेत छुट्टै कोरोना उपचार तथा रोकथाम कोष खडा गरी सोबाट क्वारेन्टाईन व्यवस्थापन, कन्ट्र्याक्ट ट्रेसिङ्ग, जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन, अशक्त तथा अति विपन्न वर्गको संरक्षण गरिनेछ।

- कोरोना महामारी विरुद्धको अभियानलाई थप प्रभावकारी बनाउन र आर्थिक रूपमा विपन्न गाउँवासीलाई स्वास्थ्य उपचारका लागि **“विपन्न नागरिक उपचार सहायता कोष”** स्थापना सहायता कोष खडा गरिनेछ ।
- कोरोना भाईरस जस्ता महामारी रोकथाम तथा नियन्त्रणका लागि खटिने स्वास्थ्यकर्मी र कर्मचारीको उपचार खर्च र राहत उपलब्ध गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका स्वास्थ्य चौकी र सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईको भौतिक पूर्वाधार र जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्दै औषधि लगायत स्वास्थ्य तथा सुरक्षा सामग्रीहरूको पर्याप्त व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवालाई सुदृढ गरी निशुल्क स्वास्थ्य जाँच तथा औषधी वितरणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- एक पालिका एक सामुदायिक अस्पतालको नीति अनुसार चालु आर्थिक वर्षमा अस्पताल निर्माणको लागि विस्तृत योजना प्रतिवेदन तयारी पुरा गरी गाउँपालिकाको नाममा सोलाभन्ज्याङमा रहेको जग्गामा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र सबै दातृ निकायको सहयोगमा १० शैयाको अस्पताल निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिने छ ।
- सुरक्षित प्रसुति सेवाका लागि गाउँपालिका र नेपाल रेडक्रस सोसाईटी संग सहकार्य गरी निशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराईने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- गाउँपालिकावासीहरूमा योग गरौं स्वस्थ बनौं भन्ने भावनाको विकास गराइनेछ ।
- **“निरोगी घ्याडलेख गाउँपालिका”** को अभियान संचालन गरिनेछ ।
- आयुर्वेद चिकित्साको लागि गाउँपालिका भित्र रहेको नागरिक आरोग्य केन्द्रलाई सुदृढिकरण गरिनेछ ।
- सुनौलो हजारको अवधारणा अनुरूप गर्भवती तथा सुत्केरी आमाहरूको पोषणको अवस्था सुधार ल्याउननेपाल सरकारले विनियोजन गरेको बहुक्षेत्रीय पोषणका कार्यक्रमको आधारमा गाउँपालिकाबाट समेत थप बजेट विनियोजन गरी कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाई संचालन गरिनेछ ।
- सुरक्षित मातृत्व तथा आमा सुरक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपले कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- पौष्टिक खाना खाने बानी गराई कुपोषणलाई न्यून गर्न विशेष कार्यक्रम संचालन गर्न पहल गरिनेछ ।

- वार्षिक रुपमा कम्तीमा १ पटक पालिका भित्र विशेषज्ञ सहितको स्वास्थ्य सेवा शिविर संचालन गरिने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- क्षयरोग, औलो, डेंगु, एच आई भि एड्स जस्ता सर्ने रोगहरु र नसर्ने रोगहरु पत्ता लगाई उपचार पद्धतीमा ल्याई रोगको न्यूनिकरण गरिनेछ ।
- सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थामा प्रभावकारी किशोर किशोरी स्वास्थ्य सेवाको उपलब्धता र सुनिश्चितताका लागि विभिन्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- मातृशिशु तथा बाल्यकालिन पोषणमा सुधार ल्याउन विभिन्न स्थानमा (विभिन्न कार्यालयहरु, स्वास्थ्य संस्था, सार्वजनिक स्थान) स्तनपान कक्षको निर्माण, स्वास्थ्य संस्था, विद्यालयहरुमा पोषण कर्नरको स्थापना, स्थानीय स्तरमा पोषणयुक्त पिठो (सर्वोत्तम पिठो), **एक बार खाना चारको** अवधारणको विकास गर्ने वारे सचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्न विशेष पहल गरिनेछ।
- स्वास्थ्य क्षेत्रमा क्रियाशिल संघ संस्थाहरुबीचको समन्वयलाई सुदृढ तुल्याई गाउँ क्षेत्र भित्र वा नजिक रहेका रक्त संचार केन्द्र, सामुदायिक अस्पताल जस्ता संस्थालाई क्रियाशिल बनाउन आवश्यक सहयोग गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- गर्भवती महिला पहिचान गरि भण्डा व्यवस्थापन कार्यक्रम ल्याइनेछ । सुत्केरी भए बापत साविकमा पाउने रकममा थप गरीनेछ ।
- “घ्याडलेखको जडीबुटी कोरोनाको औषधी” जडीबुटी स्रोतको पहिचान र दिगो संरक्षण विकास गरी आयुर्वेदिक प्रविधिको विकासमा प्राथमिकता दिने ।
- पालिका भित्र रहेको ल्याबलाई स्तरोन्नती गरी एक्सरे मेशिन समेत व्यवस्था गरिनेछ ।
- स्वयमसेविकाले पाई रहेको मासिक पारिश्रमिकलाई बृद्धि गरिनेछ ।
- हाल भई रहेको एम्बुलेन्स सेवालाई विस्तार गरी वडा नं. ४ र ५ को लागि थप एक एम्बुलेन्सको व्यवस्था गरिनेछ ।

१.२. शिक्षा

- “घ्याडलेखको छहारी ! शिक्षित छोरी, बुहारी !!” को कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिई माध्यमिक शिक्षा (कक्षा १२) उत्तीर्ण गरेका पालिका भित्रका छोरी बुहारीहरुलाई उच्च शिक्षा अध्ययन गर्न प्रोत्साहन गर्दै अभिभावकलाई सम्मान गर्ने कार्यक्रमको थालनी गरिनेछ ।
- पूर्वाधारयुक्त कक्षा १२ संचालित गाउँपालिका भित्रका कुनै पनि एक विद्यालयलाई क्याम्पस स्थापना गर्न सहयोग गरिनेछ ।

- एक गाउँपालिका एक प्राविधिक शिक्षालयको स्थापनाको नीति अनुरूप कुनै एक विद्यालयलाई प्राविधिक धारको विद्यालयको रूपमा स्थापना गर्न सहयोग गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयहरूलाई भौतिक पूर्वाधार बढाउदै बैकल्पिक शिक्षाको लागि अनलाईन र दुरशिक्षाको माध्यमबाट पठनपाठन गराउन सकिने गरी आवश्यक पूर्वाधारको विकासमा सहयोग गरिनेछ ।
- अंग्रेजी माध्यममा सञ्चालित विद्यालयलाई थप प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- प्राथमिक उमेर समूहका सम्पूर्ण बालबालिकाहरूलाई विद्यालय भर्ना गर्न गराउन प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- बालमैत्री शिक्षण पद्धतिको विकास गरिनेछ ।
- जेहन्दार, गरिब, विपन्न र अपांगता भएका बालबालिकाहरूलाई पाठ्यपुस्तक, पाठ्य सामग्री र पोशाक लगायत सामग्री उपलब्ध गराई अभिभावकत्व प्रदान गर्न स्वदेश तथा विदेशका नागरिकहरूलाई प्रोत्साहित गरिने छ ।
- नेत्रहीन, सुस्त श्रवण, सुस्त मनस्थिति लगायत भिन्न क्षमता भएकाहरूको लागि विशेष शिक्षा व्यवस्था गर्न पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा **E- Library** को स्थापनामा सहयोग गरिनेछ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको आधारमा शिक्षक दरबन्दी मिलान गरिनेछ।
- शिक्षा ऐन, नियम र योजनाको तर्जुमा तथा परिमार्जन गरी कार्यविधि र मापदण्ड समेत निर्माण गरिनेछ ।
- किशोर-किशोरी शिक्षा तथा जीवनोपयोगी सीप विकासको माध्यमले विद्यालय बाहिर रहेका बालबालिकालाई शिक्षाको मूलधारमा ल्याउने कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- माध्यमिक विद्यालयलाई विज्ञान प्रयोगशाला र सूचना तथा प्रविधि मैत्री बनाउदै लगिनेछ ।
- एकिकृत प्रारम्भिक बालविकास योजना तयारी तथा कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- शैक्षिक व्यवस्था सुदृढीकरण गरी गुणस्तरीय आधारभूत शिक्षा सुनिश्चित गरिनेछ ।
- सबै विद्यालयहरूमा सुरक्षित स्थान पहिचानको व्यवस्थापन तथा विद्यालय सुरक्षित नक्सा निर्माण गरिनेछ ।
- विद्यार्थी संख्या र भौगोलिक दूरी समेतको अध्ययन गरी कम विद्यार्थी, बढि आर्थिक बोझ भएका विद्यालयहरूलाई गाभ्ने (Merge) कार्यलाई प्राथमिकता दिईने छ ।

- स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण तथा कार्यान्वयनलाई अगाडी बढाइने छ ।
- आधाभूत तहको परीक्षा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन र प्रमाणिकरणलाई स्तरीय बनाइने छ ।
- विद्यालय बाहिर रहेका, कक्षा छाड्ने, कक्षा दोहोर्‍याउने दर घटाउन कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
- सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई थप प्रोत्साहन गरिदै लगिने छ ।
- विद्यालयको भौतिक शैक्षिक गुणस्तरमा अभिवृद्धि गरिदै लगिने छ ।
- विद्यार्थीको औषधि उपचार सहितको वीमाको लागि पहल गरिनेछ ।
- पालिका भित्र नमूना विद्यालय छनौट गरी निश्चित अवधि भित्र पूर्वाधार पुरा गर्न सहकार्य गरिनेछ । यसका लागि नमूना विद्यालय सुधार कार्यविधि बनाई लागु गरिनेछ ।
- जेहेन्दार गरिब विद्यार्थीको लागि पुरस्कारको व्यवस्था गरिनेछ ।

१.३. खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छता

- गाउँपालिका भित्रका सम्पूर्ण वडाहरूमा पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।
- नेपाल सरकारको राष्ट्रिय लक्ष्य बमोजिम गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका सबै घरधुरीमा **एक घर एक धाराको अवधारणा** अनुसार सुरक्षित पिउने पानीको पहुँच बढाउन प्रदेश र संघीय सरकार संगको समन्वयमा नयाँ खानेपानी आयोजना सञ्चालन गरिने छ । साथै उक्त आयोजनाहरूमा पालिकाको साभेदारी रहनेछ । यस अन्तर्गत खानेपानी सुरक्षा योजनाहरू लागू गर्ने, खानेपानी सुरक्षित समुदाय (Water safe community) विकास गर्ने जस्ता विषयलाई समेत महत्व दिईनेछ ।
- घरायसी, संस्थागत एवम् वातावरणीय सरसफाई प्रवर्द्धनका लागि वातावरण तथा सरसफाई कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
- विद्यालय खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता कार्यविधि कार्यान्वयनमा ल्याउँदै यस पालिका भित्रका सम्पूर्ण विद्यालयमा खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सुविधालाई कम्तिमा एक तारा सुनिश्चित गर्दै दुई तारा प्राप्त गर्नका लागि कार्ययोजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
- गाउँपालिकाभित्र सञ्चालन हुने खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता प्रवर्द्धनका क्रियाकलाप र कार्यक्रमहरूमा दोहोरोपना हटाउनुका साथै प्रभावकारिता वृद्धि गर्नका लागि खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता योजना (**WASH Plan**) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने छ ।
- विपद् जोखिममा परेका, अतिविपन्न, सुकुम्बासी तथा अनौपचारिक बस्तीहरूमा आधारभूत खानेपानी तथा सरसफाई सुविधा सुनिश्चितताका लागि जनता आवास कार्यक्रम सँगै खानेपानी

तथा सरसफाइलाई समेत समावेश गरिने छ । साथै कुनै पनि समयमा आउन सक्ने विपद् संग जुध्न सक्ने खानेपानी र सरसफाई संरचना निर्माण गर्ने र सोको पूर्व तयारीका लागि आवश्यक क्षमता विकास गर्नका साथै WASH Governance को सुनिश्चितताका लागि वातावरण तयार गरिनेछ ।

- पूर्ण सरसफाइ प्रवर्द्धनमा वडा, टोल विकास संस्थाहरु र स्थानीय समुदायको सहभागिता वृद्धि गरी पूर्ण सरसफाइलाई जीवन संस्कारको रूपमा विकास गर्नका लागि सरसफाई नमूना टोल निर्माणमा जोड दिइने छ र सोका लागि पूर्ण सरसफाइ टोल विकास निर्देशिका बनाई लागु गरिनेछ ।
- सरसफाइको लागि मानिसहरुको बानी व्यवहारमा आमूल परिवर्तन (Total Behaviour Change) गर्न पालिका क्षेत्रभरि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- सार्वजनिक क्षेत्रको सरसफाइलाई सुधार तथा पहुँच विस्तार गर्न पालिकाका मुख्य चोक तथा सार्वजनिक स्थानहरुमा सार्वजनिक शौचालय निर्माण गरिदै लगिनेछ ।
- फोहरमैला व्यवस्थापन ऐन, २०६८ र फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७० को प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी फोहरमैला व्यवस्थापनमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्दै “स्वच्छ तथा सुन्दर पालिका” को रूपमाविकास गरिनेछ । यसका लागि गाउँपालिका भित्र बाल क्लवहरु, टोल विकास संस्थाहरु, युवा सन्जाल, आमा समूहहरु तथा सहयोगी संघसंस्था तथा शुभेच्छुकहरुको सहयोगमा सफा र सुन्दर गाउँपालिका निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- यस पालिकाबाट सञ्चालन गरिने खानेपानी, सरसफाई र स्वच्छता कार्यक्रमलाई साभ्ता अभियानको रूपमा विकास गरी व्यक्तिहरुको स्वास्थ्य, मान, प्रतिष्ठा र इज्जतको विषय बनाई कम लागतमा बढी नतिजा आउने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- संस्थागत सरसफाइ (विद्यालय/बालविकास केन्द्र र मुख्य गरी स्वास्थ्य संस्थाहरुमा) खानेपानी, सरसफाइ र स्वच्छता (साबुन पानीले हात धुने र महिनावारी स्वच्छता) सुविधा सुनिश्चित गर्न आवश्यकता अनुसार निर्माण गर्ने, प्रयोगमा नआएका सुविधालाई मर्मत सम्भार गर्ने र नियमित सेवामा पहुँच सुनिश्चित गर्न सेवा प्रदायक संस्थाहरुलाई पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने र समुदाय स्तरमा सरसफाई र स्वच्छता अभियान सञ्चालन गर्न सामाजिक नियमहरु बनाई अभियानको रूपमा लागु गरिनेछ ।

१.४. समावेशिकरण/गरिबी निवारण

- बाल अधिकार संरक्षण तथा सम्बर्द्धन कार्यविधि तयार गरी लागु गरिने छ।

- सबै वडामा बाल अधिकार समिति गठन तथा सबलीकरण गरी परिचालन गरीनेछ ।
- बालकोषको स्थापना गरी बालहीतमा कोष संचालन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- जोखिममा रहेका, अविभावन विहीन तथा परित्यक्त बालबालिकाको संरक्षणका लागि सामाजिक सुरक्षा सहायता सहित बैकल्पिक स्याहारका कार्यक्रम संचालन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ।
- बाल विवाहको रोकथाम तथा अन्त्यका लागि बालिका लक्षित शैक्षिक सहायता, बीमा, बचत कार्यक्रम क्रमशः लागु गर्दै सचेतनामूलक अभियान संचालन गरिनेछ ।
- बालश्रम उन्मूलन गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- युवा, महिला तथा लक्षित समुदायहरुको क्षमता विकास सम्बन्धि कार्यलाई प्राथमिकता दिईने छ ।
- महिला तथा विपन्न वर्गको शसक्तीकरणका लागि आवश्यक तालिम तथा लोकसेवा तयारी कक्षा संचालन गरी रोजगारीको अवसरमा सहभागी गराईनेछ ।
- महिला, बालबालिका, युवा, पछाडी पारिएका, आदिवासी/जनजाति, दलित, भिन्न क्षमता भएका व्यक्ति, लैंगिक अल्पसंख्यक, सिमान्तकृत, जेष्ठ नागरिकहरुको सशक्तिकरण, क्षमता विकास तथा सीप विकासका लागि सीपमूलक एवं चेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।
- युवालाई तालिम दिन उद्यमशिलता विकास कोष स्थापना गरी साभेदारीहरु समेतको सहभागितामा उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक परिचय पत्र बितरण तथा सम्मान कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिकको लागि हेरचाह गृह (सेफ हाउस) निर्माण गरिनेछ।
- गरिबी निवारणका लागि लघु उद्यम विकास कार्यक्रम संचालन गरी महिला तथा युवाहरुलाई प्रारम्भिक र एडभान्स जस्ता सीपमूलक व्यवसायिक तालिम प्रदान गरी उद्यमी सिर्जना गरी स्वरोजार बन्न अभिप्रेरित गरिने छ । कृषि उत्पादन र उद्यम, लघु उद्यम विकासको लागि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुबाट सहूलियत दरमा ऋण उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण प्रणालीलाई डिजिटलाईजेशन गरी भत्ता वितरण प्रणालीलाई दुरुस्त गरिनेछ ।
- सामाजिक व्यवहार परिवर्तनका लागि सूचना तथा संचार अभियान संचालन गरिनेछ ।
- गाउँस्तरीय साँस्कृतिक केन्द्रको स्थापना गरी कला साहित्यको जगेर्ना तथा विकास गरिनेछ ।

- परम्परागत पञ्चेबाजाको संरक्षण गरिनेछ ।
- गाउँपालिकालाई बाल मैत्री, पूर्ण घटना दर्ता गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।
- लक्षितवर्ग तथा सामाजिक समावेशीकरण तर्फ सामाजिक परिचालनको माध्यमद्वारा सशक्तिकरण गरी मागमा आधारित कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
- गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण (पार्श्व चित्र) लाई साल बसाली अद्यावधिक गरिनेछ ।
- नतिजामा आधारित वार्षिक तथा आवधिक योजना निर्माण गरिनेछ ।
- पिछडिएको समुदाय, सिमान्तकृत, गरीब, असाहय र टुहुरा बालबालिकालाई, अनिवार्य शिक्षाको लागि सबै खाले व्यवस्थापनको अवधारण ल्याईने छ ।
- **“विकृति, विसंगति हटाऔं, सभ्य समाज बनाऔं”** सभ्य नागरिक समाज सचेतना कार्यक्रममा निरन्तरता ल्याईने छ ।

१.५ रोजगारी तथा मानव संशाधन विकास

- विकास निर्माणमा युवा जनशक्ति परिचालन गरी दिगो विकासका लक्ष्य पुरा गर्न बेरोजगार व्यक्तिको अभिलेखीकरण कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- युवा तथा विदेशबाट रोजगारी गुमाई फर्किएका नागरिकहरुको लागि कृषि तथा पशुपालन व्यवसायको प्रवर्द्धन गरी रोजगारीको अवसर सिर्जना गरिने छ ।
- **“रुहत हैन रोजगारी, मामका लागि काम”** भन्ने उद्देश्यका साथ गाउँपालिकाबाट संचालन हुने सबै विकास निर्माणमा अधिकतम जनशक्ति प्रयोग हुने योजनालाई प्राथमिकता दिई संचालन गरिने छ । प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई उत्पादनमुखी योजना निर्माणमा लगाईने छ ।
- पालिकामा सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरुमा प्रभावकारिता ल्याउन गैह्र सरकारी संस्था डेस्क सुदृढीकरण गरी पालिकाको विकास निर्माणमा गैह्र सरकारी संस्थाको भूमिकालाई प्रभावकारी बनाउने कार्य गरिनेछ ।
- गैह्र सरकारी संस्थासंग साभेदारीमा विविध जनचेतना एवं विकासात्मक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- जनतामा प्रवाह गरिने सेवालार्इ थप प्रभावकारी बनाउन सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थामा संलग्न जनशक्तिको क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- बचत गर्ने र बैकिङ कारोबार गर्न उत्प्रेरित गर्न सबै घ्याङलेखबासीको कम्तीमा एक घर एक खाता खोल्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- एकिकृत सामाजिक सुरक्षा रणनीति निर्माण गरिनेछ ।

१.६. खेलकुद

- पालिका भित्रका सबै वडामा कम्तीमा एउटा मैदानको विकास गरी फुटबल, भलिबल, क्रिकेट, ब्याडमिन्टन जस्ता खेलकुदलाई प्रोत्साहन गर्न गाउँस्तरीय खेलकुद समितिको स्थापना गरिनेछ ।
- युवाहरुलाई खेलकुदमा आकर्षित गर्न अध्यक्ष कप र राष्ट्रपति रनिङ्ग शिल्ड जस्ता खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना गरिनेछ ।
- समय समयमा विभिन्न किसिमका खेलकुद आयोजना गरी युवामा खेलकुद प्रति उच्च भावना पैदा गराईनेछ ।
- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय स्तरका खेलकुदमा भाग लिने पालिका क्षेत्र भित्रका उत्कृष्ट खेलाडी तथा जित हाँसिल गराउन सहयोग पुर्याउने प्रशिक्षकहरुलाई प्रोत्साहन गर्न पुरस्कार र सम्मानको व्यवस्था मिलाईने छ ।

१.७. सामाजिक परिचालन

- पालिका क्षेत्रलाई सामाजिक रुपान्तरण गर्नको लागि सामाजिक परिचालन कोष खडा गरीटोल विकास संस्था, आमा समूह, क्लब, सामुदायिक संस्था लगायत संग समन्वय, सहकार्य गरिने छ ।
- सामाजिक परिचालनका माध्यमबाट गरीवी न्यूनीकरण कार्यक्रमलाई मुल प्रवाहीकरणमा समावेश गर्न जोड दिइनेछ ।
- एक वडा एक सामाजिक परिचालकको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सामाजिक परिचालन मार्फत समाजमा सकारात्मक सोच अभिवृद्धिको विकास गरिनेछ ।

१.८ न्यायिक

- मेलमिलाप कर्ता, जनप्रतिधिहरुका लागि क्षमता अभिवृद्धिको कार्यक्रम अगाडि बढाइनेछ ।
- विवाद निरुपण तथा मेलमिलापको लागि समुदाय स्तरमा कार्यक्रम बनाई लागु गरिने छ ।
- मेलमिलाप केन्द्रलाई व्यवस्थित गरिने छ ।
- कानूनी परामर्श दाताको व्यवस्था गरिनेछ ।
- न्यायिक समितिलाई सवल र सक्षम बनाउन सहयोग गरिनेछ ।
- प्रत्येक वडाहरुका कानूनी साक्षरता कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

२ आर्थिक विकास (कृषि तथा पशुपन्छी, उद्योग तथा वाणिज्य, संस्कृति तथा पर्यटन, श्रम तथा रोजगारी, सहकारी र वित्तीय क्षेत्र) नीति:

२.१ कृषि तथा पशुपालन

- बढदो वैदेशिक रोजगारीको परनिर्भरतालाई न्यूनीकरण गर्दै युवालाई कृषि उद्यममा आकर्षित गर्न “युवाको पौरख- घ्याडलेखको गौरव” नामक कृषि व्यवसायिक उद्यमशिलता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- सामुहिक सहकारी खेतिलाई प्रवर्द्धन गर्दै जमिन बाभो नराख्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- वडा वडामा आर्ग्यानिक खेती गर्न कृषकलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- कृषि सहकारितालाई प्रोत्साहित गर्दै उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सवैखाले सहयोग गरिनेछ ।
- आधुनिक उन्नत पशु उत्पादनमा जोड दिदै कृषकहरूलाई दुग्ध तथा मासुजन्य उत्पादनमा प्रोत्साहित गरिने छ ।
- उन्नत पशुपालन, पशु विमा, गोठ सुधार जस्ता कार्यक्रमहरूलाई प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- कृषि उपजलाई बजारीकरण गरी किसानको उत्पादनको उचित मूल्य दिन कृषि संकलन केन्द्र स्थापना गरी कृषि बजारको विकास गर्ने कार्यको थालनी गरिने छ ।
- कृषि उत्पादन बढाउने उद्देश्यका साथ “उत्कृष्ट किसान, हाम्रो शान” नारालाई आत्मसात गर्दै उत्कृष्ट (जडिबुट, तरकारी, फलफूल) खेती गरी कृषि उत्पादन वृद्धिमा उल्लेखनीय योगदान पुरयाउने कृषकलाई पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
- कृषि क्षेत्रको उत्पादकत्व वृद्धि गर्न शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसार पद्धतिलाई एकीकृत विकास गरिनेछ ।
- कृषि उद्यमशीलताको विकास, खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर अभिवृद्धि गर्दै प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता वृद्धि गरिनेछ ।
- पशु बीमा कार्यक्रमलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । कृषक पहिचान गरी परिचय पत्र दिइनेछ ।
- “कृषकको अवस्था, पहिचानको आधारमा व्यवस्था” कृषिमा अनुदान हैन सहूलियत कर्जा उपलब्ध गराउन पहल गरिनेछ ।
- १ वडा १ कृषि पशु प्राविधिकको व्यवस्थापन गर्न पहल गरिने छ । कृषिमा आधुनिककरण, यान्त्रीकीकरण प्रविधि र प्रविधिको उचित व्यवस्थापन मिलाईने छ ।
- दुग्ध, मल,दाना, विउ विजनको मुल्य निर्धारण सुनिश्चित गराइने छ ।
- कृषकका उत्पादित वस्तुहरूको संकलन, बजार व्यवस्थापनमा जोड दिईने छ ।
- व्यक्ति, समुह सहकारी, व्यवसायको आधारमा सहूलियत कर्जा दिइने व्यवस्था मिलाईने ।

- भुगोल, भौगोलिक, हावापानी पहिचानको आधारमा कृषि पकेट क्षेत्र र कृषक समुह, संजाल बनाई कृषकलाई उत्कृष्ट बनाउने, उत्कृष्ट कृषकलाई पुरस्कार व्यवस्था गरिने छ ।
- उपाध्यक्षसँग कृषक १ घर एक टनेल कार्यक्रम लागु गरिनेछ ।
- कृषि उत्पादिन वस्तुको उचित व्यवस्थापनको लागि भण्डारण केन्द्र र चिस्यान केन्द्रको अवधारणा ल्याईनेछ ।

२.२. पर्यटन

- फापरचुली भ्यूटावरको निर्माण कार्य आ.व. २०७८।०७९ मा पुरा गरी फापरचुलीलाई पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा विकास गर्न फापरचुली सम्म पुग्ने बाटो निर्माण गरी अन्य सबै पूर्वाधार निर्माणको थालनी गरिनेछ ।
- सबै वडाका सम्भावित पर्यटकीय क्षेत्रको खोजी गरी पर्यटन प्रवर्द्धन र विकास गरिनेछ ।
- सबै मठ मन्दिर, गुम्बा, चैत्य, चर्च सबैको संरक्षण तथा सुधार गरिनेछ ।
- हरियाली पार्क निर्माण गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- एक वडा एक उद्यान मार्फत बालबालिका मैत्री पार्क निर्माणको लागि अध्ययन गरी निर्माण कार्यको थालनी गर्न पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका संभावित पर्यटकीय क्षेत्रमा होम स्टे कार्यक्रम संचालन गर्न प्रोत्साहित गरिने छ ।
- स्वदेशी तथा विदेशी प्रमुख पर्यटन बजारमा यस पालिकाको व्यापक प्रचार प्रसार र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- सघं र प्रदेश सरकारको लगानी प्रोत्साहित गर्दै सार्वजनिक निजी सहकारी साभेदारीको अवधारणा अनुरूप आधुनिक पर्यटन पूर्वाधारको विकास, बजारीकरण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- पर्यटकीय क्षेत्रको दिगो तथा प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि स्थानीय समुदायसँग सहकार्य गरिनेछ ।

२.३. उद्योग तथा बाणिज्य

- एक स्थानीय तह, एक औद्योगिक ग्राम स्थापना गर्ने नेपाल सरकारको नीति अनुरूप गाउँपालिका भित्र औद्योगिक ग्राम स्थापनाको लागि भौतिक पूर्वाधारको विकास गर्न नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र पालिकाबाट साभेदारी गरिनेछ ।
- आय आर्जन बृद्धिको लागि सीप विकास तालिमको अवसर जुटाई उद्यमी उत्पादनमा जोड दिईनेछ ।
- घ्याङलेख गाउँपालिका क्षेत्र भित्र लघु उद्योग, घरेलु उद्योग तथा साना उद्योग स्थापनाका लागि प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- समय समयमा व्यापार, व्यवसाय मेला/महोत्सव आयोजना गरी गराई व्यापार व्यवसायको प्रवर्द्धन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सस्तो, सुलभ तथा सुपथ बजार व्यवस्थापनको साथै अनुगमनलाई तिब्रता दिइनेछ ।
- राज्यको समावेशी नीति अनुसार प्राथमिकतामा परेको जातजाति तथा समुदायलाई लघु तथा साना उद्यम व्यवसाय संचालनका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- तुलनात्मक लाभका क्षेत्रको पहिचान गरी उद्योगको विकास र विस्तारद्वारा वस्तु तथा सेवाको बजार विविधीकरण र विस्तार गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको अर्थतन्त्रको विकासका लागि यस क्षेत्र भित्र भएका सवैखाले साधन स्रोतको संरक्षण र प्रवर्द्धन गरी स्थानीय श्रम, सीप र कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगमा लगानीलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका व्यापार व्यवसाय र उद्योगलाई सुलभ किसिमले दर्ता तथा नियमन गरिनेछ ।
- छिमेकी स्थानीय तहहरु संगको समन्वयमा गाउँपालिकालाई तुलनात्मक रुपमा फाइदा पुग्ने उद्यम व्यवसायहरु साभेदारीमा संचालन गर्ने र गर्नकालागि उद्योगी, व्यवसायीहरुलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- उपलब्ध सिप, ज्ञान, प्रविधि र पूँजीलाई गाउँपालिकाको विकासमा उपयोग गरिनेछ ।
- कालाबजारी, एकाधिकार, कृत्रिम अभाव सिर्जना गर्ने र प्रतिस्पर्धा नियन्त्रण जस्ता कार्यलाई पुर्णरुपमा अन्त्य गर्दै पालिकाको अर्थतन्त्रलाई प्रतिस्पर्धी बनाई व्यापारिक स्वच्छता र अनुशासन कायम गरी उपभोक्ताको हित संरक्षण गरिनेछ ।

- साभेदार संस्था तथा वैदेशिक संघ संस्थाबाट सहायता लिंदा गाउँ कार्यपालिकाले पहिचान गरेको प्राथमिकतालाई आधार मानी उक्त सहयोगलाई गाउँपालिकाको एकमुष्ट बजेट (Basket Fund)मा समावेश गरी सम्बन्धित क्षेत्रमानै उक्त सहयोग खर्च गरिनेछ ।
- औद्योगिक ग्राम, उद्यम व्यवसायसंग सम्बन्धित परियोजना तथा साभेदार संस्था मार्फत संचालन हुने परियोजनाको सन्दर्भमा गाउँपालिकाको प्राथमिकता अनुसार संचालन गरिनेछ ।
- यस क्षेत्र भित्र परम्परागत रूपमा संचालित लघु तथा घरेलु उद्यमहरूको प्रवर्द्धन तथा स्तरोन्नती गरी गाउँपालिकाको आर्थिक विकासमा योगदान वढाईने छ ।
- अध्यक्ष, उपाध्यक्ष गरिवी निवारणको लागि लघुउद्यम कार्यक्रम २०७८ लागु गरिनेछ ।
- उद्यमीहरूलाई समूह, संजालबाट उत्पादित वस्तुको प्रदर्शन, मेला, बजारीकरण गदै वार्षिक सम्मेलन गराईने छ ।

२.४ सहकारी, गैह्रसरकारी तथा वित्तीय क्षेत्र

- सहकारी संस्थाहरूलाई दर्ता, नियमन, प्रवर्द्धन र विकासमा सहयोग गरिनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्रहरू संग सहकार्य गरी उत्पादनमूलक कार्यक्रमको लागि लगानीमैत्री वातावरणको सिर्जना गरिनेछ ।
- सहकारी तथा वित्तीय क्षेत्र संग भएको पूँजीलाई उद्यम विकास तथा रोजगारी सिर्जना गर्ने क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा गठन हुने टोल विकास संस्था लगायतका सामुदायिक संघ संस्थाको कार्य प्रणालीलाई अझ प्रभावकारी बनाई गाउँपालिकाको समग्र विकास प्रकृत्यामा सहभागी गराईनेछ ।
- सहकारी क्षेत्रलाई प्रवर्द्धन गर्दै गाउँपालिकाको विकासमा आर्थिक एवं सामाजिक विकासमा अधिकतम परिचालन गरिनेछ ।
- कोभिड-१९ को कारण उत्पन्न असहज परिस्थितिको सामना गर्न तत्कालिन आवश्यकता पहिचान ढाँचाबाट प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्न निजी क्षेत्र, स्थानीय तहमा कार्यरत गैरसरकारी संस्था, सहकारी संस्था हरूलाई तथा स्थानीय सामुदायिक संस्थाहरूलाई परिपूरक भूमिकामा परिचालन गरिने छ ।
- सहकारी संस्थाहरूको माध्यमबाट परम्परागत खेति र पशुपालन प्रणालीलाई विस्थापन गर्दै आधुनिक खेति प्रणालीबाट कृषि उत्पादन बढाउन र उन्नत पशुपालन गरी कृषकहरूको जीवनस्तर उकास्ने कार्यक्रम संचालन गर्न सहयोग गरिनेछ ।

३. वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन (वन तथा जैविक विविधता, भूसंरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन, वातावरण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन, विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशीलता) नीति :

३.१. वन वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन

- “सफा, सुन्दर, हरियालीयुक्त घ्याडलेख” को अवधारणा अनुरूप यस क्षेत्रमा रहेका मुख्य मार्ग र अन्य सडकको दायाँ बायाँ सार्वजनिक वृक्षारोपण गरी हरित सडकको रूपमा विकास गरिने छ ।
- जलवायु परिवर्तनबाट पर्न सक्ने प्रभाव न्यूनीकरण गर्न सरोकारवाला निकाय, गैह्र सरकारी संस्था तथा विकास साभेदारसंग समन्वय र सहकार्य गरी स्थानीय जलवायु परिवर्तन अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- बालमैत्री, अपांगमैत्री, वातावरणमैत्री पूर्वाधार निर्माणमा जोड दिइनेछ, हरित पालिकाको अवधारणा अनुरूप पार्क निर्माण, विकास र प्रवर्द्धनमा जोड दिइनेछ ।
- अन्य सरकारी तथा गैह्र सरकारी संघ संस्थासंग सहयोग तथा समन्वय गरी वन, वातावरण, भू-संरक्षण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा जनचेतनामूलक तथा संरक्षणमुखी विविध कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

३.२ विपद् व्यवस्थापन तथा भू-संरक्षण

- कोभिड-१९ महामारी लगायत सबै खाले महामारीको रोकथाम, नियन्त्रण र बाढी, पहिरो, आगलागी, शितलहर, चटयाड, जंगली जनावरबाट हुने क्षति आदि जस्ता विपद्को लागि पर्याप्त हुने गरी कोषको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- विपद् व्यवस्थापनका लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र सरोकारवाला संघ संस्था संग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ ।
- पालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरी रकमको व्यवस्था गरिएको छ । यस कोषको अभिवृद्धिको लागि अन्य निकाय तथा गैह्र सरकारी संघ संस्था एवं शुभेच्छुकसमेतबाट साभेदारीता अभिवृद्धि गरिने छ ।
- सार्वजनिक, पर्ति तथा नदि उकास जग्गाहरुको खोजी गरी जनसहभागितामा संरक्षणका कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- विपद् तथा प्रकोपबाट गाउँपालिकावासीको सुरक्षाको लागि समयमा नै प्रकोप सूचना प्रवाह तथा प्रकोपको समयमै उद्धार तथा राहत कार्यक्रम सञ्चालन हुने व्यवस्था मिलाइने छ । पालिका भित्र आई पर्ने विपद्को पूर्व तयारी, राहत, उद्धारका लागि प्रतिकार्य योजना तयार गरी पुनर्लाभका कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।

- विपद्का समयमा राहत वितरणका लागि न्यूनतम राहत सामाग्रीको भण्डार गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- अनियन्त्रित प्राकृतिक श्रोत दोहन तत्काल रोकी यसलाई प्रारम्भिक वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा परिक्षण गरी व्यवस्थित गर्दै लगिनेछ ।
- विपद् जोखिम क्षेत्रको पहिचान र नक्साङ्कन, बहु प्रकोप जोखिम तथा विश्लेषण तथा पार्श्वचित्र निर्माण गरी पालिका तथा समुदाय स्तरमा विपद् तथा जलवायू उत्थानशिल योजना निर्माण गरिनेछ ।
- पूर्वाधार निर्माणका विपद् जोखिम न्यूनीकरणलाई समावेश गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- खोज तथा उद्धार गर्न सक्ने, अग्नी नियन्त्रण गर्न सक्ने, प्राथमिक उपचार गर्न सक्ने, मनोसामाजिक परामर्श दिन सक्ने दक्ष जनशक्ति तयार गरिनेछ ।
- विकास निर्माणका कार्यहरू गुणस्तरिय सामाग्रीहरू प्रयोग भए नभएको, भवन आचार संहिता पालना भए नभएको, विकासका कार्य गर्दा वातावरणीय अध्ययन भए नभएको, अनुगमन गरिनेछ ।

३.३ फोहोरमैला व्यवस्थापन

- गाउँपालिकाको फोहोरमैला व्यवस्थापनमा निजी क्षेत्रलाई समेत सहभागी गराई फोहोरमैला व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- फोहोरमैलालाई स्रोतमै न्यूनिकरण गर्न घर घरमा कुहिने र नकुहिने फोहोरलाई छुट्ट्याई फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- फोहोरलाई उचित स्थान (Land field Side) पहिचान गरी व्यवस्थापन गर्ने कार्यको शुरुवात गरिनेछ ।

३.४ विपद् व्यवस्थापन

- विपद् व्यवस्थापनको लागि विपद् पूर्वको तयारीको लागि प्रतिकार्य योजनाको तयारीको योजना निर्माण गर्ने, विपद् भएको अवस्थामा खोजतलास र उद्धार कार्य गर्ने र विपद् पश्चात प्रतिस्थापन, पुनः निर्माण र राहतको कार्यक्रम संचालन गरी ३ चरणमा विपद् व्यवस्थापन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्रमा हुने विपद्को व्यवस्थापन गर्न गाउँस्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति/ वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति खडा गरी सो समितिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा लगाईनेछ ।

- महामारी, भूकम्प, वाढीपहिरो, हुरीवतास, चट्याड, विद्युत सर्त, आगलागी तथा डढेलो, जंगली जनावारबाट हुने क्षति जस्ता विपद्को बारेमा जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गरी चेतना अभिवृद्धि गरिनेछ ।

४ पूर्वाधार विकास (सडक, पुल तथा यातायात व्यवस्था, भोलुंगे पुल, सिंचाई, भवन, आवास, बस्ती तथा शहरी विकास, उर्जा, लघु तथा साना जलविद्युत, बैकल्पिक उर्जा, सूचना तथा सञ्चार) नीति

४.१ सडक, पुल तथा यातायात व्यवस्था

- विश्वेश्वर प्रसाद कोईराला मार्गको पिपलभन्ज्याडबाट यस गाउँपालिका जोडने मुख्य मार्गको रुपमा रहेको पिपलभन्ज्याड- हायुटार- सोलाभन्ज्याड सडक (२९ कि.मि.) लाई सबै पूर्वाधार भएको पक्की सडकको रुपमा विकास गर्न कमलामाई नगरपालिका समेतको सहकार्यमा पहल गर्दै सोलाभन्ज्याड- चौकीटार बेलबोट हुदै रामपुर सम्म जाने सडक (१३ कि.मि.) लाई बाह्रै महिना विना अवरोध सवारी साधन संचालन हुने सडकको रुपमा विकास गरिनेछ।
- चालु आ.व. २०७७/०७८ मा हामीले गाउँपालिकाको गाउँ यातायात गुरुयोजना निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न गरी सकेका छौं। गाउँ यातायात गुरुयोजना र नेपाल सरकारको नीति अनुरूप गाउँपालिका भित्र रहेका सडकलाई “क”, “ख”, “ग”, “घ” बर्गमा विभाजन गर्ने कार्यको थालनी गर्दै शाखा सडकहरु ६ मिटर देखि १४ मिटर र साँघुरा सडकहरुलाई समेत कम्तीमा ४ मिटर चौडा गरिने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- चालु आ.व. २०७७/०७८ मा प्रदेश सरकार र गाउँपालिकाको पचास पचास प्रतिशतको लागतमा खट्टार देखि अमले थलागाउँ हुदै फापरचुली सम्म सडक निर्माण (१ करोड ९६ लाख ४६ हजार लागतमा) चिलाउने पचभैया लप्से हुदै सातदोबाटो सम्म (१ करोड ९९ लाख ९८ हजार लागतमा) र रामपुर पाखुरेफेदी रामभेडे हुदै काकलिङ्ग सम्मको सडक (१ करोड ९८ लाख ८४ हजार लागतमा) सडक स्तरोन्नतीको कार्य भई रहेकोमा आगामी आ.व.२०७८/०७९ लागि समेत बागमती प्रदेश सरकारबाट सोही बमोजिम समपुरक अनुदान विनियोजन भएको र आगामी आ.व. २०७८/०७९ को लागि चन्दनपुर-सल्ले-केरावारी-गौरी-भैसे-बस्तीपुर-सातदोबाटो सम्म सडक निर्माणको लागि रु. १ करोड ३१ लाख समपुरक अनुदान प्राप्त भएकोले सोही अनुसार रकम थप गरी सडक निर्माण तथा स्तरोन्नती गरिने छ ।
- चालु आ.व.मा गाउँपालिका सडक यातायात गुरुयोजना (RTMP) तयार भई सकेको छ । यातायात गुरुयोजना भित्र उल्लेख भएका गाउँपालिका भित्रकासडकलाई गाउँपालिकाको

बजेटपरिधि भित्र रही प्राथमिकताको आधारमा गाउँपालिकाबाट र संघ, प्रदेश र साभेदार संघ संस्थाहरु संग समन्वय गरी निर्माण, मर्मत तथा स्तरोन्नती गरिनेछ।

- आगामी आ.व.मा नेपाल सरकार र पालिकाको साभेदारीमा माटोखानी-भीमसिंहटारमा १ भोलुंगे पुल निर्माण गरिनुका साथै चालु आ.व.मा निर्माण भएका भोलुंगे पुललाई मर्मत संभार र हेरालुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- भौतिक पूर्वाधारहरु खडा गर्दा वालवालिका, महिला, अपांग र वातावरणमैत्री संरचनामा समेत विशेष जोड दिइनेछ ।
- सडक क्षेत्रको विकासमा व्यापक जनसहभागिताको अपेक्षा सहित योजनाहरु संचालन गरिने छ ।
- “विकासको आधार-भौतिक पूर्वाधार” भन्ने नारालाई मूर्त रुप दिन लेखिने हैन, देखिने भन्ने जनबोलीलाई यथार्थमा परिणत गर्ने उद्देश्यका साथ आगामी ३ वर्ष भित्रमा आलोपालो सवै वडामा कम्ती १ वटा योजना पर्ने गरी छुट्टै “गाउँ गौरब सडक योजना” संचालन गरिनेछ ।
- एकीकृत नमूना बस्तीको विकासलाई प्राथमिकतामा राखी कार्य गरिनेछ ।
- निजी जग्गा जमिनमा गाउँपालिकाको लगानीमा विकास निर्माण हुने भएमा जग्गा सार्वजनिक भए गरे पछि मात्र विकासका कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- पालिका भित्र सवारी साधन, यातायात व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई व्यवस्थित बनाइनेछ ।
- “फ्रि वाईफाई जोन” को कार्यक्रमको लागि पहल गरिनेछ ।

४.२. सिंचाई

- आवश्यक र संभाव्य क्षेत्र पहिचान गरी सिंचाईको व्यवस्थाको लागि योजना समावेश गरिने छ ।
- महाभारत क्षेत्रमा रहेका पानीको मुहान, भोराभोरीहरुको उचित संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गरी सिंचाई सुविधाको प्रयोग गरिनेछ ।

४.३ भवन तथा सहरी विकास

- राष्ट्रिय भवन आचार संहिता तथा बस्ती विकास, शहरी योजना तथा भवन निर्माण सम्बन्धि आधारभुत मार्गदर्शन, २०७२ र चालु आ.व.मा तयार भएको गाउँपालिकाको भवन निर्माण मापदण्ड अनुसार भवन निर्माणको लागि नक्सा पास गरिने व्यवस्था मिलाइनेछ ।
- नयाँ घर निर्माणको नक्सा पास गर्दा र पुराना घरको नियमित/अभिलेखीकरण गर्दा कम्तीमा “एक घर एक विरुवा, एकघर फूल सहितको पाँच गमला” लगाई हुर्काउनु पर्ने व्यवस्थाको थालनी गरिने छ ।

- दिगो, नतिजामूलक र दिर्घकालिन भौतिक विकासको लागि गाउँ विकास गुरुयोजना (Master Plan) तयार गरी आवधिक योजना बमोजिम विभिन्न क्षेत्रगत योजना तर्जुमा तथा स्वीकृत गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।
- विकास निर्माणमा प्रयोग हुने निर्माण सामग्री र कच्चा पदार्थको गाउँस्तरीय मापदण्ड तोकी सोही बमोजिम मात्र प्रयोगमा ल्याई पूर्वाधार विकासको गुणस्तर कायम गरिनेछ ।
- सडक लगायत विभिन्न भौतिक संरचनाहरूको निर्माण तथा मर्मतको संभारको लागि मर्मत संभार कोषको व्यवस्था गरिने छ ।
- गाउँपालिका भित्र संचालन हुने सबै आयोजना र कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा स्थानीय आवश्यकता, प्राथमिकता एवं लाभान्वित वर्गको चाहना अनुरूप पूर्वाधार विकास हुने गरी संचालन गरिनेछ ।
- रु. ५ लाख भन्दा माथिका आयोजनाहरू संचालन गर्दा अनिवार्य रूपमा आयोजना स्थलमा योजना सम्बन्धी जानकारीमूलक सूचना पाटी राख्न लगाईनेछ । जुनसुकै आयोजनाको शुरु अवस्था, निर्माण चरणको अवस्था र निर्माण भई सके पछिको अवस्था स्पष्ट भल्कने तस्बिर र योजनाबाट लाभ लिनेहरूको उपस्थितिमा भएको योजना सार्वजनिक परीक्षण प्रतिवेदन (Public Audit Report) लाई भुक्तानीको अभिन्न अंग मानी त्यसैको आधारमा योजनाको भुक्तानी दिने व्यवस्था गरिनेछ ।
- खोला नाला, सार्वजनिक ऐलानी पर्ति जग्गाको अभिलेख राखी सार्वजनिक हितमा प्रयोग गरिनेछ ।
- प्रत्येक बर्ष निर्माण कार्यमा उत्कृष्ट कार्य गर्ने उपभोक्ता समितिलाई पुरस्कृत गर्ने र खराब आचरण भएका उपभोक्ता र सहयोगीहरूलाई दण्ड सजाय गर्ने नीति लिई गुणस्तरीय विकास निर्माणमा जोड दिईनेछ ।
- गाउँपालिका भित्र रहेका खानेपानी तथा सिंचाई मुहान संरक्षण गर्ने, सडकका दायाँ बायाँ वृक्षारोपण गरी सडकलाई हरित सडकको रूपमा विकास गरी गाउँपालिकालाई रमणीय तथा पर्यटकीय क्षेत्रको रूपमा विकास गरिनेछ ।
- ढल तथा नाला निर्माणका पूर्वाधारहरूलाई स्तरोन्नति गरिने छ ।
- एकीकृत विकास योजना, आवासीय योजना, भू-उपयोग योजना तर्जुमा गरी लागू गरिने छ ।
- भूकम्प प्रतिरोधात्मक घर निर्माणका लागि डकर्मीहरूलाई अनिवार्य तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।

- सार्वजनिक, निजी र सहकारी क्षेत्रको सहभागितात्मक विकास मार्फत गाउँपालिकाको अर्थतन्त्र सुदृढीकरण गरिनेछ ।

४.४. व्यवस्थित बस्ती विकास

- नयाँ सडकहरूको चौडाई कम्तीमा ६ मिटर भन्दा कम नहुने गरी कायम गरिने छ ।
- समुदायको अग्रसरतामा गरिने बस्ती विकासलाई प्रोत्साहित गरिनुको साथै प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग प्रदान गरिनेछ । व्यवस्थित बस्ती विकासका लागि छुट्टै गुरु योजना बनाई लागु गरिनेछ ।
- एकिकृत जग्गा विकास योजना तयार गरी सो अनुसार भूमिलाई वर्गीकृत गरी आवास क्षेत्र, औद्योगिक क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, वन क्षेत्र, सिमसार क्षेत्रमा विभाजन गरी सोही अनुरूप भू उपयोग गर्ने नीति लिईने छ ।
- विभिन्न धार्मिक, सास्कृतिक तथा ऐतिहासिक महत्वका स्थान तथा सम्पदाहरूको मौलिक तथा प्राचीन नामहरूको खोजी गरी तिनको पुनर्स्थापना गर्ने, आधिकारिक नामाकरण हुन बाँकी टोल, बस्ती, सडक, मार्ग, चोक, भवन, स्मारकहरूको नामाकरण गर्ने र अन्य निकायबाट नामाकरण गर्दा गाउँपालिकाको स्वीकृत लिनु पर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- नेपाल सरकारको सहयोगमा सुरक्षित नागरिक आवास कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

४.५. संचार

- ईन्टरनेटको माध्यमबाट सबै वडा कार्यालयबाट प्रदान भएका सेवालाई गाउँपालिकासँग जोडिने छ । विद्युतीय अनुगमनको शुरुवात गरिनेछ । अनलाइन मार्फत सेवा प्रवाह गर्दै सूचना प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाइने छ ।
- गाउँपालिका भित्र गाउँ पत्रकार संजाल निर्माण गर्न सहयोग गर्दै पत्रकारिता प्रशिक्षणको लागि तालिमको व्यवस्था गरिनेछ ।
- नेपाल दुरसंचार प्राधिकरणको सहयोगमा गाउँपालिका, वडा कार्यालय, विद्यालय, स्वास्थ्य चौकीहरूमा ईन्टरनेट सेवाको उपलब्धता बढाई अनलाईन सेवाको विकास गरिनेछ ।
- दुर संचार सेवा प्रदायक संस्थाहरू संग समन्वय गरी सबै वडा, गाउँबस्ती टोलहरूमा टेलिफोन, मोबाईल, ईन्टरनेट सेवाको उपलब्धता बढाउन पहल गरिनेछ ।
- गाउँपालिका र वडा कार्यालयहरूको परम्परागत रूपमा सञ्चालन भईरहेको काम कारबाहीहरूलाई चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउन सूचना प्रविधिको अत्यधिक प्रयोग गर्नु

पर्ने भएकाले अहिले रहेको Wireless Internet सेवालाई क्षमता बढाउन Optical Fiber जडानको लागि विशेष व्यवस्था मिलाइने छ ।

- गाउँ कार्यपालिका अर्न्तगतका शाखाहरूको सेवा प्रवाह छिटो, छरितो र गुणस्तरीय बनाउन Software प्रणालीमा लगिने छ ।
- गाउँपालिकाले प्रयोगमा ल्याउँदै आएको विभिन्न कम्पनीहरूको सर्भरमा रहेका Software हरूलाई गाउँपालिकामा नै सर्भर स्थापना गरेर आफ्नै स्वामित्वमा डाटा एकिकृत गरी राखिने कार्य गर्नका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।

४.६ विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा

- पालिकाको सुन्दरता र सुरक्षा व्यवस्थालाई सुदृढ गर्न सरकारी तथा अन्य सहयोगी निकाय समेतको सहयोगमा प्रमुख सडक तथा चोकहरूमा बत्तीको व्यवस्था गरिनेछ ।
- वैकल्पिक उर्जाको अवस्था, सम्भावना र अवसरहरूको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- गाउँपालिका क्षेत्र भित्र अव्यवस्थित विद्युतिकरणलाई व्यवस्थित गर्दै विद्युत नपुगेका सबै टोलबस्तीहरूमा राष्ट्रिय विद्युत सेवाको विस्तार गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ ।
- एक घर एक सुधारिएको चुलो लाई अगाडि बढाइनेछ ।

५. राष्ट्रसेवक कर्मचारी, संस्थागत विकास, सेवा प्रवाह तथा सुशासन(कानून, न्याय तथा सुशासन, संगठनात्मक विकास तथा मानव संशाधन, स्रोत परिचालन, तथ्यांक प्रणाली र योजना व्यवस्थापन) नीति: स्थानीय तह गठन भएको चौथो वर्ष पुरा गरी पाँचौ वर्ष लाग्दा हाल सम्म ऐन ९ वटा, नियमावली ३ वटा, कार्यविधि ५२ वटा, मापदण्ड ९ वटा, निर्देशिका १० वटा, आचारसंहिता ३ वटा, दिगदर्शन १ वटा समेत जम्मा ८७ वटा कानून तर्जुमा एवं स्वीकृत गरी अधिकांश राजपत्रमा प्रकाशन भई सकेका छन् भने केही प्रकाशन हुने क्रममा रहेका छन् भने संवैधानिक प्रावधान अनुरूप स्थानीय तहको एकल अधिकार र साभा अधिकारको सूचीमा रहेका विषय संग सम्वन्धित बाँकी रहेका कानूनहरू क्रमशः निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

- पालिकाको कार्य प्रकृति, कार्यबोझ र औचित्यको आधारमा आवश्यक पर्ने जनशक्ति आकलन सम्वन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान र विश्लेषण गरी "संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण र व्यवस्थापन परीक्षण" गराई कार्यलाई थप प्रभावकारी बनाइनेछ ।
- नेपाल सरकारले आगामी आर्थिक वर्षमा आन्तरिक पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गर्न निजामती, सार्वजनिक संस्थान र प्रतिष्ठानका कर्मचारीलाई १० दिनको पारिश्रमिक बराबरको रकम सहित पर्यटन काजमा

- उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरे बमोजिम मापदण्ड तयार गरी पालिका अन्तर्गत कार्यरत कर्मचारीहरूलाई पर्यटन काज उपलब्ध गराईनेछ ।
- नेपाल सरकारले व्यवस्था गरे बमोजिम गाउँपालिका मातहतमा कार्यरत कर्मचारीहरूको मनोबललाई उच्च राख्न र सार्वजनिक सेवालाई प्रभावकारी बनाउन रु. १० लाख सम्मको सामुहिक दुर्घटना बीमा र रु. १ लाख सम्मको स्वास्थ्य बीमा गरी दिने व्यवस्था मिलाईने छ ।
 - राष्ट्रसेवकलाई प्रदान गरिने सेवा सुविधालाई समय सापेक्ष बनाउन नेपाल सरकारले व्यवस्था गरे बमोजिम २०७८ साल श्रावण १ गते देखि लागु हुने गरी तलबमानमा मासिक रु. २ हजार थप गर्ने र हाल प्रदान गरिदै आएको महंगी भत्तालाई निरन्तरता दिईने छ ।
 - कार्यालयबाट जनतालाई उपलब्ध गराईने सेवा सुविधाको विस्तृत विवरण समावेश भएको नागरिक वडापत्र समायानूकल अद्यावधिक गरी लागु गरिने छ । नागरिक वडापत्रलाई मोबाईल एप्समार्फत हेर्न सकिने प्रविधिको विकास गरिनेछ ।
 - निर्वाचित पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यक्रम संचालनलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
 - कार्यालयको प्रशासनिक तथा भौतिक अवस्थालाई क्रमशः सुदृढ गर्दै लगिने छ ।
 - वडा कार्यालयहरूको सुदृढिकरण गरी सेवा प्रवाहलाई सुदृढ गर्दै लगिने छ ।
 - गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरू तथा जननिर्वाचित पदाधिकारीहरूको लागि आचार संहितालाई अद्यावधिक गर्दै व्यवहारमा नै लागु गरिने छ । सबै वडा सदस्यहरूलाई विकास निर्माण सक्रिय रुपमा सहभागी गराईनेछ ।
 - सेवा प्रवाह कार्यलाई प्रभावकारी बनाउन टोकन प्रणाली मार्फत पहिलो प्रवेश पहिलो सेवा प्रणाली (First come-First service) अबलम्बन गरिनेछ ।
 - पालिका अन्तर्गतका सबै कार्यालयहरू सेवाग्राही मैत्री बनाइने छ ।
 - राम्रो काम गर्ने कर्मचारीलाई पुरस्कार र गलत काम गर्नेलाई कारवाहीको व्यवस्था गरिने छ ।
 - गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई कार्यबोझको आधारमा प्रोत्साहन भत्ता/स्थानीय भत्ताको व्यवस्था गरिनेछ ।
 - पदाधिकारी एवं कर्मचारीको क्षमता विकास अभिवृद्धि र प्रोत्साहनको लागि प्रतिफल युक्त तालिम तथा अवलोकन भ्रमणको व्यवस्था गरिनेछ ।
 - पालिकाको सम्पूर्ण सेवालाई महिला, बाल र युवा मैत्री बनाउन प्रयत्न गरिने छ र सबै पालिकाबासी जनतालाई सूचनाको हक अधिकारको पुर्णरुपमा प्रत्याभुति दिलाइनेछ ।

- अन्तर गाउँ सम्बन्धको विकास गर्दै देश, विदेशका उत्कृष्ट गाउँ संग भगिनी सम्बन्ध स्थापना गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत घटना तथा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित पारदर्शी तथा जवाफदेहि पुर्ण बनाउन गाउँपालिका भित्र विभिन्न वस्ती/टोलहरुमा दर्ता सिविर, अभिमुखिकरण तथा गुनासो सुनुवाइ सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रक्रियालाई डिजिटलाइजेसन गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ ।
- सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यक्रमलाई बैकिङ प्रणाली मार्फत भुक्तानी दिने गरि व्यवस्था मिलाइने छ ।
- यस गाउँपालिकालाई सन २०२४ सम्म गाउँपालिका क्षेत्रभित्र दर्ता गर्नुपर्ने विभिन्न घटना विवरणहरु मध्ये जन्म र मृत्यु दर्तालाई सत प्रतिशत अभिलेखिकरण गरिनेछ ।

६. वित्तीय व्यवस्थापन तथा सुशासन

- राजस्व प्रशासनलाई प्रविधिमैत्री बनाई राजस्व वृद्धिका लागि आगामी ३ महिना भित्र राजस्व सुधार योजना तयार गरी कार्यान्वयन गरिने छ ।
- आन्तरिक स्रोतको पहिचान गरी पहिचान भएका क्षेत्र समावेश गरी आय संकलनमा वृद्धि गर्ने प्रयासको थालनी गरिनेछ ।
- संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, महालेखा परिक्षक, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय तथा केन्द्रिय लेखा प्रणालीका आम्दानी तथा खर्च शिर्षकहरुमा पालिकाको आय तथा व्ययका शिर्षकहरुलाई मिलान हुने गरी योजना तथा लेखा प्रणाली संचालन गरिने छ ।
- नेपालको संविधानले स्थानीय तहलाई प्रदान गरेको अधिकार बमोजिम पालिका क्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका व्यापार, व्यवसाय वा सेवामा पूँजीगत लगानी र आर्थिक कारोबारको आधारमा दस्तुर, शुल्क, कर लगाईनेछ ।
- राजस्व संकलनको प्रक्रियामा आधुनिक प्रविधिको उच्चतम प्रयोग गरी करको रकमलाई पारदर्शिता र विश्वसनीयताका साथ सही ठाउँमा प्रयोग गरिनेछ ।
- उत्कृष्ट करदाताहरुलाई सम्मान तथा पुरस्कृत गर्ने नीति लिईनेछ ।
- अनावश्यक खर्च नियन्त्रण गरिने छ । खर्चलाई नतिजासंग आवद्ध गर्ने प्रणालीलाई संस्थागत गरिनेछ ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालित विकास निर्माण लगायत सबै कार्यक्रमको नियमित अनुगमन गर्ने, प्रगति समिक्षा गर्ने, आवश्यक समन्वयात्मक बैठक गर्ने, सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण मार्फत सुशासन अभिवृद्धिमा जोड दिईनेछ ।

- "सूचना, तपाईंको अधिकार" भन्ने नारालाई कार्यान्वयन गरी सुशासन अभिवृद्धि गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको सबै सूचनाहरू वेवसाईट, सामाजिक संजाल पेज, रेडियो तथा पत्र पत्रिकामा निरन्तर प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । प्रशासनिक संयन्त्रलाई चुस्तदुरुस्त र मितव्ययी बनाई क्रमशः प्रशासनिक बजेटलाई घटाउदै विकास बजेटलाई बढाउने नीति अंगिकार गरिनेछ ।

७. बजेट निर्माण तथा कार्यान्वयन

- गत विगत आ.व.हरूमा जस्तै आउदो आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को बजेट निर्माणको केन्द्र वडालाई मानिएको छ। सोही अनुसार प्रत्येक वडालाई भौगोलिक क्षेत्र र जनसंख्याको आधारमा कार्यक्रम तथा पूँजीगत बजेट विनियोजन गरिने छ भने चालु तर्फ प्रशासनिक खर्चको लागि प्रति वडा १ लाख ५० हजारका दरले बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
- जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्नको लागि साभेदारी नीतिलाई प्रबर्द्धन गर्न प्राथमिकता दिइनेछ ।
- गाउँबासीहरूका असिमित आवश्यकता र चाहनालाई पुरा गर्नको लागि सबै वडा कार्यालयहरूबाट पेश भएका योजनाहरूमा बजेट नपुग भएकोले योजनाहरूलाई एकिकृत गरी आयोजना बैंकको रुपमा राखिने र ती योजनाहरूको लागि लाग्ने थप रकम निकासको लागि प्रदेश तथा संघीय सरकारमा माग गरिने छ ।

प्रस्तुत नीति तथा कार्यक्रम लागु गर्न आगामी आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार र विभिन्न साभेदार निकाय, संघ संस्थाबाट अनुमानित बजेट रु. ३६,०७,९५,३३२।४० को बजेट सिमा प्राप्त भएको छ । यसमा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारबाट प्राप्त हुने अनुमानित वित्तीय समानीकरण अनुदान, सशर्त अनुदान, राजस्व वाँफाड, सडक बोर्ड नेपाल, प्रदेश सरकारको कार्यविधि अनुसार काम गर्नु पर्ने समपुरक र विशेष अनुदान समेत समावेश गरिएकोछ । चालु आ.व. २०७७/०७८ को खर्च भई वाँकी रहने बजेटलाई छलफल पछि आ.व. २०७८/०७९ को अनुमानित बजेटमा समावेश गरिनेछ । व्यय तर्फ सबै वडा कार्यालयहरू, गाउँपालिका भित्र रहेका शाखा उपशाखाहरूबाट पेश भएका र गाउँपालिका भित्र रहेका संघ संस्था एवम नागरिक समाजको माग एवं राय सल्लाह सुभाको रुपमा आएका योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई एकिकृत योजना तर्जुमा समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति हुदै कार्यपालिकामा छलफल गरी प्रस्ताव गरेका योजना/कार्यक्रमहरू गाउँ सभामा विभिन्न चरणमा छलफलको लागि पेश गरिएको व्यहोरा गाउँ सभा सदस्यज्यूहरू लगायत सम्पूर्ण महानुभावहरू समक्ष जानकारी गराउदछु ।

प्रस्तावित बजेटलाई गाउँपालिका, वडा कार्यालय तथा विषयगत शाखाबाट प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन हुने व्यवस्था मिलाएको छु । गाउँ सभाबाट स्वीकृत भएपछि विस्तृत विवरण सहितको सम्पूर्ण

नीति, कार्यक्रम तथा बजेट समेटिएको गाउँ विकास योजना पुस्तिका प्रकाशन गरी सबैलाई जानकारीको लागि उपलब्ध गराइने व्यहोरा अनुरोध गर्दछु ।

अन्तमा प्रस्तुत नीति, कार्यक्रम तथा बजेट तर्जुमा गर्न प्रत्यक्ष एवं परोक्षरूपमा अमूल्य सुभावाव एवं सहयोग पुऱ्याउनु हुने नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, माननीय सांसदज्यूहरु, वडाका अध्यक्ष एवं सदस्यज्यूहरु, सबै राजनीतिक दलका प्रमुख एवं प्रतिनिधिज्यूहरु, विषयगत समितिहरु, विषयगत कार्यालय, सुरक्षा निकाय एवं सरकारी, गैर सरकारी संघ संस्थाहरु, उद्योगी व्यवसायीहरु, नागरिक समाज, आम गाउँपालिकाबासी र गाउँसभा तयारीको लागि अहोरात्र खटिने गाउँपालिकाका सबै कर्मचारीहरु प्रति आभार प्रकट गर्दै सफल कार्यान्वयनमा समेत सबैको निरन्तर सहयोगको अपेक्षा गर्दछु ।

धन्यवाद ।

जय घ्याङलेख ।

दुर्गादेवी सुनुवार
उपाध्यक्ष
हायुटार, सिन्धुली

मिति : २०७८ असार १० गते विहीबार